

รูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

Patterns and Procedures for Poverty Reduction of the Disadvantaged People in the Rural Societies of Upper Northern Region

เพชร ชัยศรี¹

Petch Chaisorn¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน 3) ศึกษา รูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน และ 4) กำหนด ยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน วิธีการวิจัยใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม, ประชุม กระบวนการ A-I-C, แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจน, ประชุมเชิงปฏิบัติการ, แบบสำรวจ, การประชุมระดมความคิดเห็นด้วยเทคนิค SWOT Analysis และประเมินยุทธศาสตร์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ความถี่และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาวะทั่วไป ตำบลเมืองนะพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า มีประชากรหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยใหญ่ (เงี้ยว) อีเก้อ (อาข่า) ลีซอ มูเซอ คะฉิ่น จีนฮ่อ ละว้าและกะเหรี่ยง ชายแดนมีปัญหาเกี่ยวกับ ความไม่มั่นคงปลอดภัย การคมนาคม ยาเสพติด สิทธิและความเสมอภาค ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ การเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานสภาพทาง เศรษฐกิจ อาชีพการเกษตรส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีปัญหารายได้ที่ไม่แน่นอน ภาระค่าใช้จ่ายสูง ผลผลิตราคาตกต่ำ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน พบว่า ปัจจัยทาง สังคมมี 3 ปัจจัย ได้แก่ การสะสมทุน (X_4) สิทธิโอกาสทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (X_5) ภาระทางการเงิน (X_2) ที่ส่งผล ต่อรายได้ หรือภาวะความยากจน (Y_1) โดยที่ปัจจัยสะสมทุน (X_4) ประกอบด้วยการไม่มีทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายได้ ขาดการประหยัด อดออม มีทรัพย์สินมูลค่าต่ำ ไม่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ไม่มีกลุ่ม/องค์กรการเงินในชุมชน ส่งผลต่อ รายได้ซึ่งเป็นตัววัดภาวะความยากจนมากที่สุด ทั้งนี้ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $Y = 3.243 + .334 X_4 + .297 X_5 + .326 X_2$ และสมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $Y = .245 X_4 + .166 X_5 + .153 X_2$

¹ การศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

¹ Education and Social Development, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University, Chiangrai Province 57100

E-mail: petch1551@hotmail.com

Received: 8 November 2012; Accepted: 1 April 2013

3. รูปแบบการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน โดยจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน ส่งเสริมการออม การระดมทุน การรับฝากและการให้สินเชื่อสนับสนุน อาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต จัดอบรม เศรษฐกิจพอเพียงและลด ละ เลิก ค่อยปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมผ่านกระบวนการกลุ่มเกลาทางสังคมจัดทำกิจกรรม หลังอบรม สร้างความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิก เข้าทำกิจกรรมร่วมกันการพึ่งพากัน ลดความแปลกแยก มีการให้อภัยและช่วยเหลือกัน สังคมจึงจะน่าอยู่อย่างยั่งยืน

4. กำหนดยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพหน่วยงานรับผิดชอบจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ปรับใช้ในการบริหารจัดการ ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนวิเคราะห์ที่มีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก สูงสุดอยู่ระหว่างจุดแข็งและโอกาส

สรุปได้ว่า สภาวะแวดล้อมการจัดตั้งสถาบันการเงินได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล สถาบันการเงินและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนอยู่ในสถานการณ์ดาวรุ่ง เป็นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชิงรุกหรือกลยุทธ์เพื่อความเจริญก้าวหน้า (Growth Strategy) ซึ่งปัจจัยเชิงบวกหรือปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งคือ เจ้าหน้าที่ ทีมงาน มีความรู้ด้านบัญชี การเงินซึ่งเป็นความสำคัญของการจัดตั้งสถาบันการเงิน รองลงมาเป็นความพร้อมและทุ่มเทสูงมีลักษณะความเป็นผู้นำ เสียสละ อดทนของคณะกรรมการ และการแบ่งงานรับผิดชอบชัดเจนในส่วนของ การจัดตั้งสถาบันทั้งได้ผ่านการอบรม มาพอสมควรมีเป้าหมายให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งพาตนเองได้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความรู้การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความรู้ อบรมอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรการเงินชุมชนและกลุ่มสมาชิก

ซึ่งจากการประเมินยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นไปได้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสภาพแวดล้อมสามารถนำมาใช้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่และมีโอกาสประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ : ภาวะความยากจน, ผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคม, รูปแบบและกระบวนการ, การกลุ่มเกลาทางสังคม

Abstract

This study aimed 1) to examine the poverty state of the disadvantaged people in approaching the social service opportunities, 2) to investigate the factors influencing the poverty of the people who lacked opportunities in reaching social services, 3) to scrutinize the patterns and strategies for poverty reduction of the people who lacked opportunity in reaching social services, and 4) to recommend the patterns and strategies for poverty reduction of the people who lacked opportunity in social services in the rural communities of the upper northern region. The study design was qualitative research. The instruments included: group conversations, A-I-C meeting process, the questionnaires on general information and the factors influencing the poverty, operational workshops, brainstorming procedures based on SWOT Analysis, and the evaluation of strategies. The obtained data were analyzed by percentage, frequency, and Multiple Regression Analysis. The findings of the study were as follows:

1. On the general state, Muang Na Sub-district is situated close to Myanmar as the home for many ethnic minority groups – Tai Yai (Ngiew), Lisu, Muser, Kachin, Haw Chinese, Lawa, and Karen. The problems found in the border areas included: insecurity, transportation, drugs and narcotics, human rights and equality, discrimination in ethnicities, services of basic public utility, and economic status. Moreover, most of the farmers grew only monoculture plants and they had uncertain income problem with high expenditure and low priced products.

2. There were 3 factors influencing the poverty of the people who lacked opportunities in social services in the rural communities of the upper northern region. These factors: capital cumulative (X_4), the right in political, economic and social activities (X_5), and financial responsibility (X_2), strongly affected the poverty (Y_1). The capital cumulative (X_4) comprised: the lack of property which created incomes, the lack of saving with low priced property, the lack of natural resources, and the lack of working groups or organizations. All of these factors mostly influenced the poverty. And these can be shown in the predictive proportion of the raw scores as follows: $Y = 3.243 + .334 X_4 + .297X_5 + .326 X_2$, and the proportion in the form of standard score as follows: $\hat{Y} = .245 X_4 + .166X_5 + .153X_2$.

3. The patterns for poverty reduction of the disadvantaged people in approaching social services in the rural communities of the upper northern region included: the establishment of community financial institution, the promotion of saving, share drawing, deposition and credibility for occupational support, quality of life development, training on self-sufficiency economy, reduction, discarding, eradication and changing attitudes and behaviors through social rehabilitation process, organizing activities after training, interpersonal relationship building, networking, opening opportunity for the members to the activity participation, the promotion of inter-reliability, the reduction of discrimination and conflict, and the support of forgiving and inter-assistance. With these patterns and strategies, the society would be developed sustainably.

4. The application of patterns and strategies for poverty reduction of the disadvantaged people in approaching social services appeared in the forms of the analysis of the capability of the organization, establishment of community financial institution, and setting up the strategies for development and the adaptation for work management. The results of evaluation and score setting appeared that the highest score weighing was between the strength and opportunity, which could be concluded that the situation of establishing financial institution was promoted by the municipalities, financial institutions, and other organizations which supported the activities at a blooming level. These activities were the growth strategy planning which was counted as positive or internal factors which contained the most strength: officials, working team, and knowledge of accounting which were counted important for financial institution establishment. The second rank of strengths included: good preparation and determination of the leadership characteristics, devotion, endurance of the committee, the clear assignment of responsibility in the financial institution, sufficient training experience, and the goals for developing quality of life as well as the self-reliance in accordance with the self-sufficiency philosophy which included: the first strategy: the enhancement of knowledge of life in regards to the sufficiency economy philosophy; the second strategy: the promotion of knowledge building and occupational training; and the third strategy: the strengthening of community financial institution and its members.

Additionally, the evaluation by the specialists appeared that the patterns and strategies for poverty reduction were feasible for application and appropriate for the environment which could be used under the remaining resources and they would be successful in operation.

Keywords : Poverty Reduction, Disadvantaged People in the Rural Societies, Patterns and Procedures, Socialization

คำนำ

หลังยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม การพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โลกได้ให้ความสำคัญกับการแข่งขัน ทางด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเป็นตัวเร่งให้เกิดการผลิตขนานใหญ่ทำให้มีช่องว่าง (GAP) ระหว่างรายได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ทรัพยากรถูกนำมาใช้อย่างมหาศาล [1] ในขณะที่รายงานขององค์การสหประชาชาติพบว่า มีผู้หิวโหยได้เสียชีวิตไปประมาณวันละ 25,000 คนสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมวิกฤติ ส่งผลถึงผลผลิตภาคการเกษตร การแสวงหาผลประโยชน์อย่างไม่ยุติธรรมจากทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด แนวทางการแก้ไขปัญหาคือการพัฒนาภาคการเกษตรที่มีแนวทางเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการรวมตัวเป็นองค์กรขนาดเล็ก (Micro enterprise) การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญาทางการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และในแผนพัฒนาฯ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (พ.ศ. 2557-2560) สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ที่ต้องการให้ “คนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวน การค้า การลงทุน สูสากล โดดเด่นวัฒนธรรมล้านนา สังคมน่าอยู่ทุกถิ่น เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน สร้างความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ชายแดนและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนมีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขา และเทือกเขาสูง ประกอบด้วยกลุ่มชนหลายกลุ่มด้วยกัน ผู้วิจัยจึงสนใจปัญหาผู้เข้าถึงโอกาสที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะชุมชนหลากหลายวัฒนธรรม ดิตเขตชายแดนประชากรยังมีการศึกษาอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ ปัญหาการถือครองที่ดินและมีการอพยพแรงงานสูง โดยเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความยากจนและหาแนวทางลดภาวะความยากจน

แนวทางแก้ไขที่มีผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการได้เสนอแนะและสอดคล้องตามวิถีชุมชน วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม นำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและชุมชน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สามารถนำไปปรับใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบท ภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อหารูปแบบและกระบวนการ ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน
4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อหารูปแบบและกระบวนการ ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน
4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

วิธีการศึกษา

ตอนที่ 1 การศึกษาภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

1.1 การศึกษาบริบท/ปัญหาของชุมชนและผลกระทบต่อภาวะความยากจนของคนในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 15 คน โดยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดให้มีการประชุมใช้การจดบันทึกการสนทนาและบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

1.2 การศึกษาภาวะความขาดแคลนในการดำรงชีวิตและแนวทางการลดภาวะความยากจน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่การเงิน/เจ้าหน้าที่บัญชี และพนักงานธุรกิจธนาคารชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึกการประชุม การประชุมกระบวนการ A-I-C

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดประชุมกระบวนการ A-I-C ใช้การจดบันทึกการสนทนา และบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

ตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

ประชากร

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้เข้าไม่ถึงโอกาสที่เสนอรายชื่อสมัครเป็นสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 หมู่บ้าน รวม 1,892 ราย

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้เข้าไม่ถึงโอกาสที่เสนอรายชื่อสมัครเป็นสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน ที่ผ่านการคัดกรองและรับรองจากกลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 14 หมู่บ้าน ของตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะแบบสอบถาม จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบท จำนวน 40 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งแจ้งรายละเอียดในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้ขอความร่วมมือสถาบันการเงินชุมชนเมืองนะส่งเจ้าหน้าที่ มาช่วยในการสอบถามโดยการสื่อสารภาษาท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้วิธีการลงบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบเพิ่มหรือลดตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยทำการทดสอบข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ได้แก่

1. ทดสอบตัวแปรตามมีการแจกแจงเป็นปกติ (Normality) โดยใช้สถิติทดสอบ Kolmogorov - Smirnov ซึ่งพิจารณาจากการมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ทดสอบตัวแปรตามและตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง (Linearity) โดยพิจารณาจากการมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าอัตราส่วนเอฟ (F)

3. ทดสอบตัวแปรตามมีความเป็นเอกพันธ์ของความคลาดเคลื่อนในทุกค่าของตัวแปรอิสระ (Homoscedasticity) โดยวิธีการของ Durbin - Watson พิจารณาตัวค่าดัชนี Durbin - Watson ที่มีค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับ 2.00

จากนั้นนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ทางสถิติมานำเสนอในรูปแบบตารางและอภิปรายผล

ตอนที่ 3 การหารูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 คนประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่การเงิน/เจ้าหน้าที่บัญชี และพนักงานธุรกิจธนาคารชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึก การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีรองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเมืองนะเป็นผู้ดำเนินการสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีเสนอเป็นรูปแบบ และกระบวนการ

ตอนที่ 4 กำหนดยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

4.1 การวิเคราะห์ศักยภาพหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในขั้นตอนการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนและการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามจำนวน 15 ชุด จากคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน

4.2 การกำหนดยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 คนประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่การเงิน/เจ้าหน้าที่บัญชี และพนักงานธุรกิจธนาคารชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิเคราะห์ศักยภาพหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยเทคนิค SWOT Analysis

2. การวิเคราะห์วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และแผนงานโครงการ ทำยุทธศาสตร์นำรูปแบบมาใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน

3. การสรุป ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการนำยุทธศาสตร์ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบนไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการ

โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

ผลการวิจัย

1. สภาวะทั่วไปตำบลเมืองนะ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า มีประชากรประกอบไปด้วยคนหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยใหญ่ (เงี้ยว) เป็นส่วนมาก รองลงมาก็เป็นชาติพันธุ์ต่าง ๆ อีกร้อ (อาข่า) ลีซอ มูเซอ คะฉิ่น จีนฮ่อ ละว้า และกะเหรี่ยง เป็นเขตชายแดนมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัย มั่นคงในชีวิตการคมนาคมไม่สะดวก สมาชิกในชุมชนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สิทธิและความเสมอภาค ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ การเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพ การเกษตรส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวตามกระแสหลัก มีปัญหารายได้ที่ไม่แน่นอน ภาระค่าใช้จ่ายสูง ผลผลิตราคาตกต่ำ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบท ภาคเหนือตอนบน การวิเคราะห์ตัวชี้วัดสภาพความยากจน ที่ส่งผลต่อภาวะความยากจน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แบบเพิ่มหรือลดตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจน คือ ความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการยังชีพ (X_1) ภาระทางการเงิน (X_2) ลักษณะการดำรงชีพ (X_3) การสะสมทุน (X_4) และสิทธิโอกาสทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (X_5) กับภาวะยากจน (รายได้) (Y_1) เพื่อหาว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจน ปัจจัยใดเป็นตัวพยากรณ์ภาวะความยากจนได้ดีที่สุด ผลทดสอบการแจกแจงเป็นปกติของตัวแปรตาม พบว่ามีค่าสถิติ Kolmogorov-Smirnov เท่ากับ 1.340 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่า ภาวะยากจน (รายได้) (Y_1) มีการแจกแจงเป็นปกติ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ พบว่าค่าอัตราส่วนเอฟ (F) ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง การทดสอบตัวแปรตามมีความเป็นเอกพันธ์ของความคลาดเคลื่อนในทุกค่าของตัวแปรอิสระ (Homoscedasticity) โดยใช้วิธีการของ Durbin - Watson พบว่า ค่าดัชนี Durbin - Watson มีค่า

เท่ากับ 2.028 ซึ่งมีค่าใกล้เคียง 2.00 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรตามมีความเป็นเอกพันธ์ของความคลาดเคลื่อนในทุก ๆ ค่าของตัวแปรอิสระ (ค่าดัชนี Durbin - Watson มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 4.00 ซึ่งค่าดัชนี Durbin - Watson จะต้องมีค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับ 2.00 จึงจะถือว่าตัวแปรตามที่ทำทดสอบมีความเป็นเอกพันธ์ของความคลาดเคลื่อนในทุกค่าของตัวแปรอิสระ เมื่อนำปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจน 5 ปัจจัย คือ ความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการยังชีพ (X_1) ภาระทางการเงิน (X_2) ลักษณะการดำรงชีพ (X_3) การสะสมทุน (X_4) และสิทธิโอกาสทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (X_5) กับภาวะยากจน (รายได้) (Y_1) มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แบบเพิ่มหรือลดตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยทางสังคมมี 3 ปัจจัย ได้แก่ การสะสมทุน (X_4) สิทธิโอกาสทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (X_5) ภาระทางการเงิน (X_2) ที่ส่งผลต่อรายได้หรือภาวะความยากจน (Y_1) โดยที่ปัจจัยสะสมทุน (X_4) ประกอบด้วยการไม่มีทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายได้ ขาดการประหยัด อดออมไม่มีทรัพย์สินถาวร หรือมีแต่มูลค่าต่ำ ในชุมชนไม่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรการเงินในชุมชนขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่งผลต่อรายได้ซึ่งเป็นตัววัดภาวะความยากจนมากที่สุด ทั้งนี้ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ ในรูปคะแนนดิบ $Y = 3.243 + .334 X_4 + .297X_5 + .326 X_2$ และสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Y = .245 X_4 + .166X_5 + .153X_2$

3. รูปแบบการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบนให้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรการเงินที่สมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของ และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเงินเกี่ยวกับการออม การระดมทุน การรับฝากและการให้สินเชื่อ เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือเพื่อแก้ปัญหาและสนับสนุนด้านการเงินในระบบของสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง จัดอบรมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและลด ละ เลิก จัดหลักสูตรอบรมอาชีพให้กับผู้สนใจและสมัครเป็นสมาชิก อบรมเป็นรุ่น ๆ เพื่อจัดให้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง แบบค่อยเป็น

ค่อยไปและค่อยปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมผ่านกระบวนการกลุ่มเกลียวทางสังคม จัดทำกิจกรรมหลังอบรม บันทึกการทำความคิด เป็นเสมือนการท่องจำเตือนสติ ให้ใช้ชีวิตไม่ประมาทและมีแผนการใช้ชีวิตปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูธรรมชาติ รักษาแหล่งน้ำ สร้างความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิก ที่ต้องการมีส่วนร่วม ทั้งที่ยากจน หรือไม่ยากจนเข้าทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน การพึ่งพากัน ลดความแปลกแยก (ถ้ามี) สร้างโอกาสให้มีการอภัย ช่วยเหลือกัน สังคมจึงจะน่าอยู่แบบยั่งยืน

4. การกำหนดยุทธศาสตร์ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน เป็นกรณีวิเคราะห์ศักยภาพหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในขั้นตอนการจัดตั้งองค์กรการเงิน และการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติไปปรับใช้ในการบริหารจัดการ ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนวิเคราะห์มีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักสูงสุดอยู่ระหว่างจุดแข็ง และ โอกาส (2.31+2.38) สรุปได้ว่า ภาวะแวดล้อมการจัดตั้งสถาบันการเงินได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล สถาบันการเงินและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนอยู่ในสถานการณ์ดาวรุ่งเป็นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชิงรุกหรือกลยุทธ์เพื่อความเจริญก้าวหน้า (Growth Strategy) ซึ่งปัจจัยเชิงบวกหรือปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งคือ เจ้าหน้าที่ที่ทีมงาน มีความรู้ด้านบัญชี การเงินซึ่งมีความสำคัญของการจัดตั้งสถาบันการเงิน รองลงมาเป็นความพร้อมและทุ่มเทสูง มีลักษณะความเป็นผู้นำ เสียสละ อดทนของคณะกรรมการ และการแบ่งงานรับผิดชอบชัดเจน ในส่วนของการจัดตั้งสถาบันทั้งได้ผ่านการอบรมมาพอสมควรมีเป้าหมายให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งพาตนเองได้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความรู้การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความรู้ อบรมอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรการเงินชุมชนและกลุ่มสมาชิก

การประเมินยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเป็นไปได้ เหมาะสมและสอดคล้องกับ

สภาพแวดล้อมสามารถนำมาใช้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่และมีโอกาสประสบความสำเร็จ

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะทั่วไปตำบลเมืองนะ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน สาธารณรัฐแห่งสหภาพชุมชนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สิทธิและความเสมอภาค ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ การเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพการเกษตรส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวตามกระแสหลัก มีปัญหา รายได้ที่ไม่แน่นอน ภาวะค่าใช้จ่ายสูง ผลผลิตราคาตกต่ำบริบทสังคมเป็นเสมือนโครงกรอบที่กำหนดโอกาส ดังนั้น การขาดปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้เป็นการขาดแคลนในสิ่งจำเป็น มีผลต่อค่าใช้จ่ายที่ต้องชดเชยให้ได้มา หรือความเสี่ยงต่อการสูญเสียรายได้ เมื่อไม่มีความมั่นคงด้านรายได้และรายจ่ายที่พอจะสนองตอบต่อความต้องการตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตก่อนนำไปสู่ความสำเร็จ ในขั้นต่อ ๆ ไป

สอดคล้องกับอูดม ทูมโฆสิต [2] ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะความยากจนคือความขาดแคลนในปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ประกอบขึ้นด้วย ความขาดแคลนทางร่างกาย (Physiological Needs) และความขาดแคลนในเชิงเปรียบเทียบ (Relative Needs) ซึ่งความขาดแคลนดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะ (Uniqueness) ไปตามลักษณะสังคมแต่ละสังคม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบท ภาคเหนือตอนบน พบว่า ปัจจัยทางสังคมมี 3 ปัจจัย ได้แก่ การสะสมทุน (X_4) สิทธิโอกาสทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (X_5) ภาวะทางการเงิน (X_2) ที่ส่งผลต่อรายได้ หรือภาวะความยากจน (Y_1) โดยที่ปัจจัยสะสมทุน (X_4) ประกอบด้วย การไม่มีทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายได้ ขาดการประหยัด อดออมไม่มีทรัพย์สินถาวร หรือมีแต่มูลค่าต่ำ ในชุมชนไม่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรการเงินในชุมชน ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่งผลต่อรายได้ซึ่งเป็นตัววัดภาวะความยากจนมากที่สุด ทั้งนี้ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = 3.243 + .334 X_4 + .297X_5 + .326 X_2$ และสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

^
 $Y = .245 X_4 + .166X_5 + .153X_2$ สรุปได้ว่า ปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อรายได้อาจใช้จ่าย และอยู่ในความสนใจที่ต้องการความช่วยเหลือ จะถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นนำไปสู่การแก้ไขปัญหา เป็นการแก้ไขตรงประเด็นที่มารายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูสินีสีศัพท์กุล [3] ได้ศึกษาสภาพความยากจนของผู้มาจดทะเบียนคนจน: กรณีศึกษาตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความยากจนและสาเหตุความยากจนของผู้มาจดทะเบียนคนจนพบว่า เกิดจากขาดแคลนปัจจัยการผลิตจากระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากทำที่ต่อชีวิต จากการขาดสวัสดิการสังคมและจากการมีภาระฟุ้งเฟ้อสูง บาล็อก [4] ได้นำเสนอผลการศึกษาสาเหตุความยากจนมี 2 ประการ คือ ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากสภาพอนามัยไม่ดีเพราะการรับเอาวิธีการสมัยใหม่จากต่างประเทศมาใช้ในการเกษตรที่เป็นแบบดั้งเดิมได้หายไปแต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมาสิ่งที่ปรากฏขึ้นในหลายประเทศคือ ขณะที่ยอดการเกิดสูงขึ้น อัตราการตายกำลังลดลง

3. รูปแบบการและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน ให้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรการเงินที่สมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของและมีการดำเนินกิจกรรมทางการเงินเกี่ยวกับการออม การระดมทุน การรับฝาก และการให้สินเชื่อ เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือเพื่อแก้ปัญหาและสนับสนุนด้านการเงินในระบบของของสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง จัดอบรมการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและลดละ เลิก จัดหลักสูตรอบรมอาชีพให้กับผู้สนใจและสมัครเป็นสมาชิก อบรมเป็นรุ่น ๆ เพื่อจัดให้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง แบบค่อยเป็นค่อยไปและค่อยปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมผ่านกระบวนการกล่อมเกลากทางสังคมจัดทำกิจกรรมหลังอบรม บันทึกการทำความคิดเป็นเสมือนการท่องจำ เตือนสติ ให้ใช้ชีวิตไม่ประมาทและมีแผนการใช้ชีวิต ปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อมฟื้นฟูธรรมชาติ รักษาแหล่งน้ำ สร้างความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิก ที่ต้องการมีส่วนร่วมทั้งที่ยากจน หรือไม่ยากจนเข้าทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมถึงการพึ่งพากัน ลดความแปลกแยก (ถ้ามี)

สร้างโอกาสให้มีการอภิบาล ช่วยเหลือกัน สังคมจึงจะน่าอยู่แบบยั่งยืน สรุปการสร้างภูมิคุ้มกันที่เกิดจากพลังชุมชนร่วมมือสร้างเครื่องมือเปลี่ยนวิถีชุมชน นำไปสู่ สังคมกรรม เป็นกระบวนการขัดเกลากทางสังคม (Socialization) ช่วยลดภาวะความยากจน ปลูกฝังระเบียบวินัย ผ่านกิจกรรมที่ชุมชนคัดเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัชวีร์ นฤทุมและคณะ [5] ได้ศึกษาสภาพและความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนพบว่าแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งเสนอแนะโดยเกษตรกรได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยตนเอง คือ การลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็น จะช่วยบรรเทาปัญหาค่าครองชีพสูงได้ การลดปัจจัยการผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอก) จะช่วยลดการใช้สารเคมี การรวมกลุ่มจะช่วยสร้างในการต่อรอง เพื่อแก้ปัญหาราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน สำหรับการขาดแคลนความรู้และทักษะในการทำเกษตร การรวมกลุ่มเพื่อของบประมาณสนับสนุนในการจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้แก่เกษตรกรจะช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการเกษตรเกี่ยวกับปัญหาทางการเกษตรอื่น ๆ อ้างอิงใน ชั้นทอง มีโพธิ์ [6] ได้กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการซึ่งทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นในระดับรายได้ที่จริงที่เฉลี่ยต่อบุคคล (Per Capita Real Income) ในระยะยาวยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ ที่มีการวัดการพัฒนาเศรษฐกิจจากองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ความเจริญทางเศรษฐกิจ และความกินดีอยู่ดีของประชาชน การให้ประเทศหลุดพ้นจากวัฏจักรความยากจน (Vicious Circles) จะต้องมีการกระตุ้นและก่อให้เกิดสถาบัน วัด การศึกษาและสาธารณสุข ส่งเสริมการอบรมและส่งเสริมการลงทุน และแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนโดย รัฐบาลควรดำเนินโครงการนำร่องเพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

4. การกำหนดยุทธศาสตร์ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในขั้นตอนการจัดตั้งองค์กรการเงิน และการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติไปปรับใช้ในการบริหารจัดการ ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนวิเคราะห์มีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก

สูงสุดอยู่ระหว่างจุดแข็ง และ โอกาส (2.31+2.38) สรุปได้ว่า สภาวะแวดล้อมการจัดตั้งสถาบันการเงินได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล สถาบันการเงินและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนอยู่ในสถานการณ์ดาวรุ่ง เป็นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชิงรุกหรือกลยุทธ์เพื่อความเจริญก้าวหน้า (Growth Strategy) ซึ่งปัจจัยเชิงบวกหรือปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งคือเจ้าหน้าที่ ที่มั่งคั่ง มีความรู้ด้านบัญชี การเงินซึ่งมีความสำคัญของการจัดตั้งสถาบันการเงิน รองลงมาเป็นความพร้อมและทุ่มเทสูง มีลักษณะความเป็นผู้นำเสียสละ อดทนของคณะกรรมการ และการแบ่งงานรับผิดชอบชัดเจนในส่วนของการจัดตั้งสถาบันทั้งได้ผ่านการอบรมมาพอสมควรมีเป้าหมายให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ฟังพาดตนเองได้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความรู้การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความรู้ อบรมอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรการเงินชุมชนและกลุ่มสมาชิก

การประเมินยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นไปได้ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสภาพแวดล้อมสามารถนำมาใช้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่และมีโอกาสประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับประเวศ วะสี [7] มีความเห็นว่า ยุทธศาสตร์หลักสี่ประการในการเอาชนะความยากจน ยุทธศาสตร์ฝึกกำลังมุ่งเป้าส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ยุทธศาสตร์รับรองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในการทำมาหากิน ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจมหภาคเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์รักษาคุณภาพของประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับประโยชน์ของการรวมกลุ่ม โดยการจัดให้มีการทำเวทีประชาคมเรียนรู้ปัญหา และหาทางแก้ไขโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ดำเนินตามแนวทางการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชน โดยการระดม

หุ้น และการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในการให้ความรู้ เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรการเงินของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนอย่างเป็นกระบวนการตรวจสอบได้

2. ส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ทักษะของสมาชิกกลุ่มในการเสนอร่างกฎ ระเบียบสถาบัน การจัดทำบัญชี การทำสินเชื่อระหว่างกลุ่มสมาชิก การตลาดจัดหาสินค้าให้กับสมาชิก การรับซื้อผลผลิตของสมาชิก การจัดการภายในตลอดจนการจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

3. ส่งเสริมสินค้าชุมชน โดยการเปิดร้านค้าชุมชนเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าจากผู้ผลิตถึงมือผู้บริโภคโดยควบคุมคุณภาพผลผลิต และราคาที่เป็นธรรม สร้างตราสินค้า สร้างมูลค่าเพิ่มโดยฝีมือของสมาชิกในชุมชน

4. เสริมสร้างความเข้มแข็ง และอำนาจการต่อรองโดยการพัฒนาเครือข่าย ฟังพาดกันระหว่างกลุ่มองค์กรการเงินชุมชนด้วยกัน ทำข้อตกลงเป็นภาคีสนับสนุนช่วยเหลือกัน ทั้งทางด้านความรู้ การบริหารการตลาด

5. จัดทำแผนระยะยาว เพื่อให้มีการศึกษาและขับเคลื่อนแนวทางการส่งเสริมองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินชุมชนที่สามารถจัดการเงินทุนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจน

6. ประชาสัมพันธ์สร้างความน่าเชื่อถือให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจในการจัดการเงินทุนชุมชน โดยชุมชน เพื่อแก้ไขภาวะความยากจนในระดับฐานรากที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

7. ควรเสนอให้ท้องถิ่นจัดสรรรูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนเป็นพันธกิจให้ชัดเจน และระบุผู้รับผิดชอบในการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน เป็นภารกิจหลักของการพัฒนาในส่วนงาน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความเมตตาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ลีตระกูล ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เจ็ดหล้า สุนทรวิภาต, อาจารย์

ดร.ปรมิินทร์ อริเดช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้อง มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณกองบริหารงานวิจัย และประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้การสนับสนุนและช่วยเผยแพร่งานวิชาการนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Sen., A, Policy Approaches on Poverty; 2001.
2. อุดม ทุมโฆสิต. ลักษณะและสาเหตุปัญหาความยากจนของครอบครัวชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2536. หน้า 217.
3. ชูสิน สีสัมพันธ์กุล . สภาพและสาเหตุความยากจนของผู้มาจดทะเบียนคนจน : กรณีศึกษาตำบลสารภี อำเภอสารภี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2548.
4. Balog. Thomas (1981 : 5) สาเหตุความยากจน. แปลจาก The Cause of Poverty. โดยประกอบทองมา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2524.
5. ชัชวีร์ นฤทุม และคณะ. วิธีการวิเคราะห์กลไกระบบการผลิตเพื่อจำแนกประเภทเกษตรกร. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเกษตรกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2551.
6. ชันทอง มีโพธิ์. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ตำบลหนองพิกุล อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2549 หน้า 28.
7. ประเวศ วะสี. ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน. 2547.